

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

Р І Ш Е Н Н Я

КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення

м. К и ї в
26 травня 2015 року
№ 5-рп/2015

Справа № 1-11/2015

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича – головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича – доповідача,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 39, 41 Закону України „Про Конституційний Суд України“ стало конституційне подання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ є практична необхідність в офіційному тлумаченні зазначеного положення статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Заслухавши суддю-доповідача Шишкіна В. І. та дослідивши матеріали справи, зокрема позиції науковців Львівського національного університету імені Івана Франка, Національної академії внутрішніх справ, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – Кодекс) в аспекті того, чи можна словосполучення „за місцем його вчинення“, яке міститься у цьому положенні, розуміти як таке, що дозволяє здійснювати розгляд справи про адміністративне правопорушення на місці його вчинення одразу після складення протоколу про таке правопорушення.

Практичну необхідність в офіційному тлумаченні вказаного положення Кодексу автор клопотання обґрунтовує неоднозначним його застосуванням судами України при розгляді справ щодо оскарження постанов про адміністративні правопорушення, передбачені у статті 122 Кодексу, зокрема про перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху

тощо. Так, в одних випадках суди України вважають, що дії суб'єкта владних повноважень щодо розгляду справи на місці вчинення правопорушення (винесення постанови одразу після складення протоколу) не суперечать вимогам частини першої статті 276 Кодексу, а в інших випадках – що суперечать, оскільки словосполучення „за місцем вчинення правопорушення“ і „на місці вчинення правопорушення“ мають різний зміст, зокрема правовий.

2. Вирішуючи порушене у конституційному поданні питання, Конституційний Суд України виходить з такого.

2.1. Україна проголошена демократичною, правовою державою, в якій права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 1, частина друга статті 3 Основного Закону України).

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (частина друга статті 6 Основного Закону України).

За частиною другою статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Порядок діяльності органів державної влади, їх посадових осіб, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення, розглядати справи про такі правопорушення та притягати винних осіб до адміністративної відповідальності за їх вчинення, регулюється Кодексом.

Згідно з Кодексом ніхто не може бути підданий заходу впливу у зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом, а провадження у справах про адміністративні

правопорушення, у тому числі й віднесених до компетенції органів внутрішніх справ, здійснюється на основі додержання принципу законності (частини перша, друга статті 7); завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є, зокрема, своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом (стаття 245).

2.2. Провадження у справі про адміністративне правопорушення передбачає низку визначених у законі послідовних дій відповідного органу (посадової особи). За загальним правилом фіксація адміністративного правопорушення починається зі складення уповноваженою посадовою особою протоколу про його вчинення. У ньому зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи (частина перша статті 256 Кодексу). Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності; при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами (частина друга статті 256 Кодексу). У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це; така особа має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, які додаються до нього, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання (частина третя статті 256 Кодексу). Протокол разом з іншими матеріалами справи, зокрема процесуально оформленими доказами, перелік яких встановлено у статті 251 Кодексу, надсилається органу (посадовій особі),

уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення (частина перша статті 257 Кодексу). Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення визначено у главі 17 Кодексу.

У частині першій статті 277 Кодексу закріплено, що справа про адміністративне правопорушення розглядається у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

З метою забезпечення дотримання прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, індивідуалізації її відповідальності та реалізації вимог статті 245 Кодексу щодо своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин справи, вирішення її у відповідності з законом уповноважений орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна ця особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. При накладенні стягнення необхідно враховувати характер вчиненого правопорушення, особу порушника, ступінь його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність (частина друга статті 33 Кодексу).

Згідно з частиною першою статті 268 Кодексу особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржувати постанову у справі. Крім того, у цій правовій нормі передбачено, що справа про адміністративне правопорушення

повинна розглядатися в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; за відсутності такої особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

У наведених положеннях Кодексу визначено систему правових механізмів щодо забезпечення дотримання прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на стадії розгляду уповноваженим органом (посадовою особою) справи про адміністративне правопорушення, зокрема, з метою запобігти безпідставному притягненню такої особи до відповідальності. Водночас вказані положення є законодавчими гарантіями об'єктивного і справедливого розгляду справи про адміністративне правопорушення, реалізація яких можлива лише у разі, якщо між стадією складення протоколу про адміністративне правопорушення і стадією розгляду відповідної справи по суті існуватиме часовий інтервал, достатній для підготовки до захисту кожному, хто притягається до адміністративної відповідальності.

Отже, складання протоколу про адміністративне правопорушення та розгляд уповноваженим органом (посадовою особою) справи про таке правопорушення належать до різних стадій адміністративного провадження.

2.3. У частинах першій, другій статті 258 Кодексу визначено випадки, коли протокол про вчинення адміністративного правопорушення не складається, а адміністративне стягнення накладається і стягується на місці вчинення правопорушення, якщо особа не оспорує допущеного нею порушення і адміністративного стягнення, що на неї накладається, а розмір штрафу не перевищує передбаченого у Кодексі неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Перелік адміністративних правопорушень, за які адміністративні стягнення накладаються на місці їх вчинення, є вичерпним і може бути змінений лише законом.

За Кодексом до цього переліку належать, зокрема, такі адміністративні правопорушення: порушення вимог пожежної безпеки в лісах (стаття 77); порушення правил полювання (частина перша статті 85); порушення правил рибальства (частина третя статті 85); порушення правил щодо карантину тварин, інших ветеринарно-санітарних вимог (стаття 107); викидання сміття та інших предметів з вікон і дверей вагонів поїздів, прохід по залізничних коліях у невстановлених місцях (частина третя статті 109); викидання за борт річкового або маломірного судна сміття та інших предметів (частина третя статті 116²); провезення ручної кладі понад установлені норми і неоплаченого багажу (стаття 134); безквитковий проїзд (стаття 135); прояв неповаги до суду (стаття 185³). Притягнення особи до адміністративної відповідальності у вказаних випадках фактично відбувається у скороченому провадженні.

Скорочене провадження у справах про зазначені адміністративні правопорушення передбачає, зокрема, фіксацію адміністративного правопорушення і накладання адміністративного стягнення на правопорушника безпосередньо на місці його вчинення. Застосування посадовою особою процедури скороченого провадження в інших випадках, які не визначені законом, тобто розгляд справи про адміністративне правопорушення безпосередньо на місці його вчинення, а не за місцезнаходженням органу, уповноваженого законом розглядати справу про таке правопорушення, призводить до порушення процесуальних прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, закріплених у статтях 257, 268, 277, 278, 279, 280 Кодексу.

2.4. Аналіз положень глави 22 Кодексу в системному зв'язку з положеннями його глави 17 вказує на те, що підстав для ототожнення місця вчинення адміністративного правопорушення з місцем розгляду справи про таке правопорушення немає, а словосполучення „на місці вчинення правопорушення“ і „за місцем його вчинення“, які містяться у статтях 258,

276 Кодексу, мають різне цільове спрямування і різний правовий зміст. Зокрема, словосполучення „за місцем його вчинення“, застосоване у положенні частини першої статті 276 Кодексу, за якою „справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення“, вказує на місцезнаходження органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення у межах його територіальної юрисдикції згідно з адміністративно-територіальним устроєм України.

Таким чином, Конституційний Суд України дійшов висновку, що словосполучення „за місцем його вчинення“, яке міститься в положенні частини першої статті 276 Кодексу, визначає адміністративно-територіальну одиницю, на яку поширюється юрисдикція відповідного органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України „Про Конституційний Суд України“, Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. Положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яке передбачає, що „справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення“, в аспекті порушеного у конституційному поданні питання необхідно розуміти так, що використане в ньому словосполучення „за місцем його вчинення“ визначає адміністративно-територіальну одиницю, на яку поширюється юрисдикція відповідного органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточною і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ